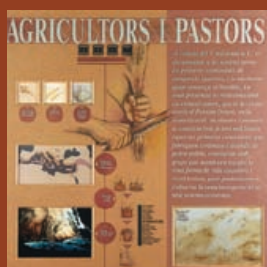

EL MUSEU ARQUEOLÒGIC

M U
AROTHECA

EL MUSEU ARQUEOLÒGIC MUNICIPAL

C. VISEDO MOLTÓ

Història d'una institució

JOSEP M. SEGURA MARTÍ

*Museu Arqueològic Municipal d'Alcoi
Camil Visedo Moltó*

Resulta delicat exposar i valorar la trajectòria d'una institució quan el que selecciona i analitza les dades, per la seua vinculació professional, ha tingut la fortuna de ser testimoni directe dels últims trenta anys de la seua existència i, evidentment, de formar part de la seua petita història. Potser aquesta circumstància, i també l'estima que sentim pel nostre Museu, ha condicionat l'objectivitat de la nostra anàlisi, però també és cert que aquesta posició ens situa en un lloc privilegiat des d'on exposar la informació amb un major coneixement.

La nostra aportació amb aquest Catàleg pretén recórrer la trajectòria del nostre Museu Arqueològic Municipal durant els poc més de cinquanta anys de la seua existència, tot documentant les etapes de la seua evolució, com també la incorporació progressiva dels seus fons, que l'han convertit en depositari d'una de les col·leccions arqueològiques més representatives de l'àmbit valencià. Així, en 1962 el Museu esdevé un Bé d'Interés Cultural (declaració de Monument d'Interés Artístic Nacional, decretada pel Ministeri de Cultura) i en 1994 obté el reconeixement de Museu per part de la Generalitat Valenciana. Amb tot, destacarem en primer lloc l'interés i la labor d'un bon nombre de professionals que hi han treballat i la tutela que hi ha exercit sempre l'Ajuntament d'Alcoi, a més de la participació puntual i imprescindible d'algunes institucions.

Aquests són els elements que han contribuït a la consolidació d'un projecte i al creixement del Museu, un bastió destacat en el panorama cultural i social de la ciutat d'Alcoi, i també una ins-

titució de referència entre els museus que comparteixen dedicació i protagonisme en l'estudi, la conservació i la difusió del patrimoni arqueològic.

Ha passat un poc més de mig segle des de la creació del llavors denominat "Museu d'Art" i, en primer lloc, hem de valorar la precocitat del projecte i de la iniciativa que van portar a bon terme les autoritats alcoianes d'aquells difícils anys de la postguerra. No obstant això, el fet que a la ciutat d'Alcoi s'inaugurara en 1945 un Museu Municipal no va ser una qüestió de l'atzar. Hem d'enumerar i valorar una sèrie d'antecedents que, segurament, van ser el medi de cultiu que van afavorir la concreció del projecte en un context social favorable (la puixança industrial de la ciutat, la seua tradició cultural, etc.) i la seua execució en una època en què Alcoi intentava desesperadament mostrar la seua recuperació. Però també va influir de manera decisiva la solidesa d'unes bases que justificaven i garantien l'èxit de la iniciativa, entre les quals potser la més destacada va ser la tasca de recuperació del patrimoni arqueològic i les investigacions realitzades per Camil Visedo Moltó al jaciment ibèric de la Serreta, les quals es van veure afavorides per l'espectacularitat de determinades troballes —com el del text grecoibèric sobre una làmina de plom, aparegut en 1921— que prompte aconseguirien una ressonància internacional. El seu treball i interès van contribuir a la creació i a la consolidació d'un projecte en què va ocupar una bona part de la seua existència. És per açò, motiu més que suficient, que volem dedicar el primer epígraf d'aquest capítol a la seua persona i a la seua labor.

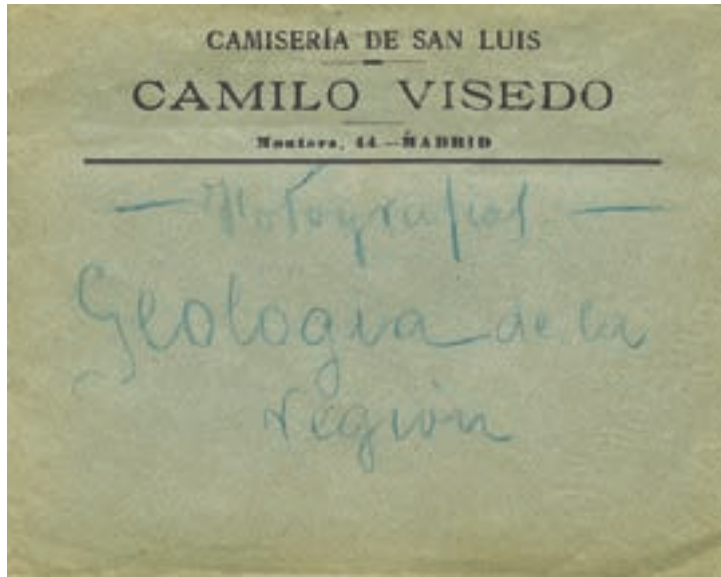
CAMIL
VISED
MOLTÓ
(ALCOI,
1876-1958)

CAMIL VISED MOLTÓ

No és la primera vegada que tractem de biografar el senyor Camil Visado Moltó. D'entrada, hem de confessar l'admiració i l'estima que professem cap a la seua persona, i si bé és cert que per diferències generacionals no vam poder conèixer-lo personalment, avui ens és possible descobrir-lo i compartir la seua passió pel nostre passat rellegint-li les notes manuscrites i les publicacions, o bé admirant les seues troballes. També hem arribat a conèixer-lo millor en el nostre treball diari, conservant i donant a conèixer —com ell ho haguera fet— el llegat de les seues col·leccions i la seua labor.

Els articles sobre determinats aspectes de Camil Visado i la seua obra, o les referències que documenten anècdotes de les excursions d'aquest personatge a què sempre se li han dedicat frases afectuoses i evocacions, són més aïnes escassos (Segura-Cortell: 1984; Valor i Serra: 1977). El pròleg a l'edició facsímil del llibre de C. Visado, *Alcoy. Geología. Prehistoria*, publicat amb ocasió del 50 aniversari de la creació del Museu Arqueològic Municipal que avui porta el seu nom (Aura: 1995), ens descobreix el nostre biografat com “una de las personas más atractivas del Alcoi de principios de siglo” i també com “fue posiblemente el último pionero de la Arqueología valenciana”. Altres autors que s'han ocupat de C. Visado han manifestat una incontinguda admiració cap a la seua persona. L'il·lustre prehistoriador alcoià Francesc Jordà Cerdà, en el pròleg a l'obra *Alcoy, Prehistoria y Arqueología. Cien años de investigación* (1984), recorda Camil Visado com “...hombre modesto y entusiasta, de quien fui amigo y aprendiz de campo, que dejó su tienda de la calle de la Montera de Madrid para retornar a Alcoy y con su esfuerzo formar el núcleo básico del actual Museo alcoyano”.

El seu interès i els seus esforços van tenir una merescuda recompensa amb la creació d'un Museu Municipal l'any 1945, on poder conservar i exposar un patrimoni que ell havia recuperat amb una veritable cura. La seua sòlida formació —autodidacta, però

ahora científica— li va permetre documentar i divulgar la riquesa arqueològica de la terra que el va veure nèixer.

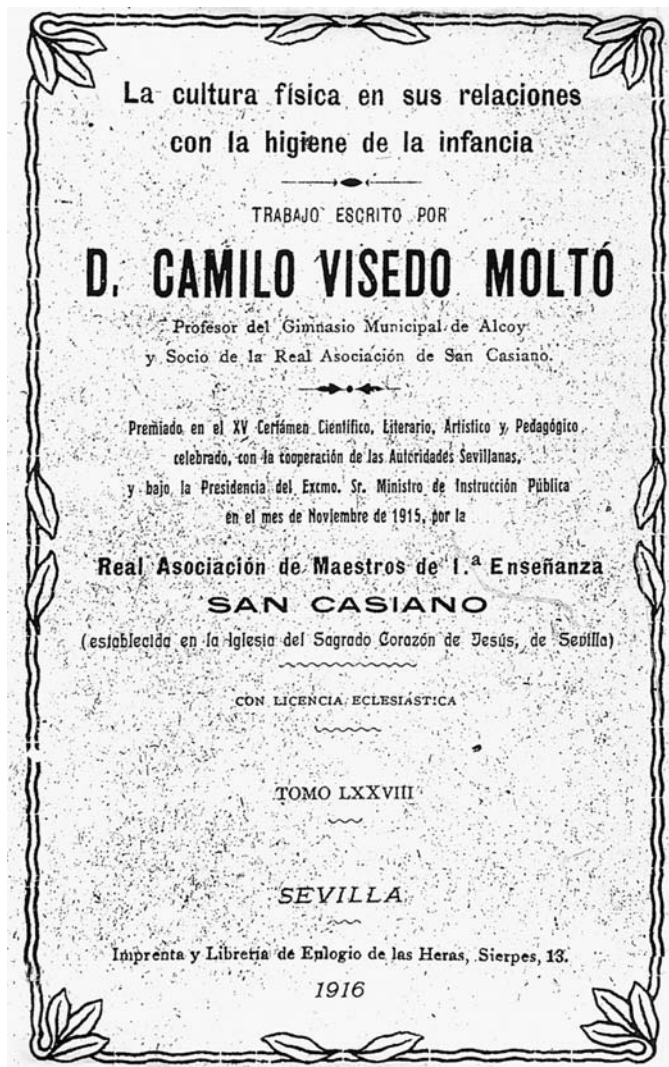
Els apunts biogràfics que s'inclouen a continuació pretenen aproximar el lector al coneixement de la figura de Camil Visedo Moltó. El text, bàsicament, reproduïx el que vam publicar en una ocasió anterior (Segura-Cortell: 1984, 102-109).

Camil Visedo Moltó naix a Alcoi en 1876, al si d'una família acomodada. Son pare —que també es deia Camil Visedo Moltó— va exercir l'advocacia i va formar part de la corporació municipal d'Alcoi com a primer tinent d'alcalde i arribà a ser alcalde interí en 1895. El nostre biografiat va iniciar en 1889 els estudis de batxillerat a l'Institut d'Alacant, on cursà els primers cinc anys.

Cap a 1906, als trenta anys d'edat s'estableix a Madrid, on va obrir una camiseria a la Red de San Luis (carrer de la Montera) i alternava les seues ocupacions amb activitats que l'iniciarien en l'estudi de la Geologia i en la pràctica d'esports (en 1909 guanyà diversos premis i medalles en el Tir Nacional de Madrid). Concorregué també a certàmens i concursos literaris locals i obtingué premis a Sevilla, Xàtiva i València els anys 1915 i 1921, 1919 i 1927, respectivament.

Al començament de la segona dècada del segle XX s'instal·là definitivament a Alcoi, on va dedicar gran part del seu temps a recórrer la geografia comarcal arreplegant fòssils i realitzant un estudi geològic per al qual després va col·laborar amb els paleontòlegs B. Darder Pericás i R. Nikles. Col·laborà igualment amb R. Vicedo Sanfelipe en l'edició de la *Historia de Alcoi y su región* (1920-22), en la qual C. Visedo va redactar els capítols referents a la Geologia i a la Paleontologia, a més de nombroses notes sobre els jaciments arqueològics d'aquestes comarques.

A mitjan la segona dècada del segle XX Camil Visedo apareix integrat en l'ambient cultural de la seua ciutat natal. Envoltat d'amics i col·laboradors —Evarist Pérez Segura, Ricard Moltó Abad i Ernest Botella Candela— dedica el seu temps a diferents exploracions arqueològiques: en 1917 realitza les primeres prospeccions als jaciments ibè-

HISTÒRIA D'UNA INSTITUCIÓ

LES
FOTOGRAFIES
OBTINGUES
PER C. VISEDO
TAMBÉ
DOCUMENTEN
L'EVOLUCIÓ DE
LA CIUTAT
D'ALCOI

CÀMERES FOTOGRÀFIQUES DE C. VISEDO

rics de la Serreta i el cabecó de Mariola; en 1920 se li concedeix l'autorització preceptiva, mitjançant una Reial Ordre, per a les excavacions de la Serreta, jaciment a què dedicaria més de quinze campanyes de treball en anys successius i en el qual van haver troballes tan espectaculars com el de la làmina de plom amb una inscripció grecoibèrica (*Serreta I*) o els exvots de terracota localitzats a l'àrea del santuari.

En 1921 és nomenat director del Centre de Cultura Valenciana d'Alcoi. En 1929 assisteix al IV Congrés Internacional d'Arqueologia, celebrat a Barcelona. En 1937 és nomenat delegat a Alcoi de l'Institut d'Estudis Valencians. La seua col·laboració amb el Servei d'Investigació Prehistòrica de la Diputació de València li va valer el nomenament d'agregat l'any 1940.

En 1945 l'Ajuntament d'Alcoi nomena Camil Visedo Moltó conservador del recentment creat Museu d'Art, càrrec va ocupar fins a 1958. En 1947 rep el nomenament de comissari local d'Excavacions Arqueològiques, atorgat per la Direcció General de Belles Arts. En 1946 i 1948 presenta comunicacions als congressos arqueològics de València, Albacete i Elx, i en 1950 col·labora —amb Ferran Ponsell— en l'organització del IV Congrés Arqueològic del Sudest Espanyol, que va tenir la seua seu a Alcoi.

En 1954 és nomenat vocal president de la secció d'Arqueologia i Museu de l'Institut Alcoià de Cultura Andrés Sempere, en 1955, membre numerari d'aquesta institució i en 1956, vocal del Patronat de la Casa Municipal de Cultura.

CARTELL
EN QUÈ ES
CONVOCAVA
L'EXCURSIÓ
A LA SERRETA
AMB MOTIU DE LA
RESTAURACIÓ
DEL MONOLIT
(1999)

EN 1959
EL CENTRE
EXCURSIONISTA
D'ALCOI VA ERIGIR
A C. VISEDO
UN MONOLIT
AL CIM
DE LA SERRETA

Com a premi als seus esforços, li va ser imposada l'«Encomienda» d'Alfons X el Savi en 1956.

La seua fortalesa física li va permetre, l'any 1955 —als 79 anys—, dirigir personalment la seua última campanya d'excavacions a la Serreta i les va continuar en anys successius el seu amic i fidel col·laborador Vicent J. Pascual Pérez.

Al llarg de més de quaranta anys dedicats a la geologia i l'arqueologia, va reunir una important col·lecció que va llegar en testament al Museu Arqueològic Municipal d'Alcoi. La bibliografia de Camil Visedo inclou al voltant de quaranta estudis locals i treballs d'investigació la síntesi de la qual va reunir, en els seus últims anys, en *Alcoy. Geología · Prehistoria*, publicada en 1959, un any després de la seua mort. Aquesta edició va constituir un homenatge pòstum a la seua memòria.

Camil Visedo Moltó va morir a Alcoi el dia 14 de juliol de 1958, quan tenia 81 anys d'edat, víctima d'una malaltia cardíaca que l'havia mantingut a casa durant els últims mesos. A la sala principal del Museu es va instal·lar la capella ardent amb el seu fèretre i la bandera va onejar a mitja asta amb crespens negres. Una guàrdia d'honor va acompanyar el cotxe fúnebre i l'enterrament va estar presidit per l'alcalde i altres autoritats, amb vives mostres de respecte i commoció al pas de la comitiva pels carrers.

Per a perpetuar-ne la memòria i com a reconeixement a la seua labor, el 16 de juliol de 1958 l'Ajuntament d'Alcoi va acordar batejar amb el seu nom el Museu Arqueològic Municipal. Un any més tard, pel juliol de 1959, el Centre Excursionista d'Alcoi li va erigir un monolít al cim de la Serreta. En 1976, amb motiu del centenari del naixement de Camil Visedo, el Seminari d'Estudis Alcoians va recordar tan il·lustre arqueòleg amb un senzill acte en aquella muntanya, i aquell mateix any l'Ajuntament d'Alcoi li posà seu nom a un carrer del barri de la Font Dolça. En 1999, transcorreguts quaranta anys de la construcció del monolít, el Centre Excursionista en va procedir a la restauració.

GABINET DE
C. VISEDO
AMB L'EXPOSICIÓ
DE LES SEUES
COL·LECCIONS

ANTECEDENTS DE LA CREACIÓ DEL MUSEU

En els capítols precedents, en tractar sobre les primeres excavacions i els inicis de la investigació arqueològica en terres alcoianes, s'ha donat compte dels descobriments prehistòrics de l'enginyer E. Vilaplana a les Llometes —realitzats l'any 1884— i de les exploracions al jaciment ibèric del Puig, en la segona dècada del segle XX, per part del cronista de la ciutat R. Vicedo Sanfelipe.

En els primers anys del segle XX la ciutat d'Alcoi tenia uns 35.000 habitants i participava de l'estímul d'una època de progrés industrial que va afavorir el desenvolupament d'un germen cultural, sens dubte patrocinat per una elit d'intel·lectuals i artistes que es reunien al voltant de tertúlies als casinos i a les no poques associacions que per aquells anys hi havia a la ciutat. Certàmens científico-literaris, vetllades teatrals i una producció cultural molt variada de la qual donen compte els diaris, setmanaris i altres publicacions periòdiques que s'editaven per aquells anys a Alcoi, i que són testimoni de les inquietuds i els corrents d'opinió. Per la seua banda, l'Ajuntament atorgava ajudes per a ampliar coneixements a alguns alumnes avantatjats de Belles Arts, que en finalitzar els seus estudis corresponien el mecenatge amb la donació d'alguna de les seues obres. Però a pesar de l'ambient cultural —que sens dubte va propiciar el col·leccionisme d'objectes d'art i de ciències— no hem detectat iniciatives o temptatives que reivindicaren la creació d'un museu local.

No obstant això, en els inicis de la dècada dels anys vint, l'afició per l'arqueologia va arrelar de forma extraordinària en diversos joves alcoians de les activitats dels quals donen compte els treballs realitzats per Camil Visedo Moltó, principalment al jaciment ibèric de la Serreta, les excavacions a la Mola Alta de Serelles per part d'Ernest Botella Candela i els seus companys Santiago Reig Candela i

Lluís Gisbert Botella, com també les que va realitzar Ferran Ponsell Cortés al mas de Menente, a la cova de la Sarsa i al Xarpolar.

La legislació vigent en aquells anys (Llei d'Excavacions, de 7 de juliol de 1911) determinava que la propietat de les antiguitats descobertes en les actuacions arqueològiques autoritzades es distribuïa entre el descobridor i el propietari del terreny, si bé amb la condició que havien d'exposar aquestes antiguitats acuradament al públic (Morales: 1996, 579). En aquest sentit Camil Visedo va conservar i va organitzar adequadament al seu domicili d'Alcoi els objectes que ell i els seus companys havien recuperat a les excavacions de la Serreta, el cabeçó de Mariola, etc., a més de la seua col·lecció de fòssils, de monedes, etc. El gabinet de Visedo estava obert als qui ho sol·licitaven, atés que, a més a més, el seu incipient museu apareixia citat en una guia dedicada a les províncies valencianes i murcianes publicada en 1923, en la qual figura la següent ressenya en l'apartat dedicat a museus: "Hay un Museo de Historia Natural. Colección paleontológica y prehistórica de los alrededores de Alcoy, perteneciente a D. Camilo Visedo, calle de Nic. Factor, 2. Puede visitarse solicitando permiso a su dueño" (Tormo: 1923, 244). Al contrari, les col·leccions de F. Ponsell i la major part de les d'E. Botella van ser adquirides per la Diputació de València per al recentment creat Museu de Prehistòria i Servei d'Investigació Prehistòrica.

La idea de crear un Museu a Alcoi era una aspiració que, segons sembla, compartien des de feia algun temps diversos erudits locals. En aquest sentit s'expressa l'autor de la inacabada *Historia de Alcoy y su región*, el qual en referir-se a les troballes del Puig cita cita "Los objetos recogidos por nosotros en poder de D. Camilo Visedo quedan en espera de un Museo Alcoyano para en el ser depositados." (Vicedo Sanfelipe: 1920-22, 171).

Suposem que el projecte d'organit-

zar un museu va anar cobrant sentit i prenent força amb els anys, ja que coneixem un esbós firmat en 1928 per l'arquitecte Joaquim Aracil Aznar (en aquells anys arquitecte municipal meritori de l'Ajuntament d'Alcoi), en el qual es dibuixa la façana de l'edifici de l'antiga Casa de la Vila i s'incorporen algunes reformes, i fins i tot es retola el nom de Museu. Un any abans l'Ajuntament havia iniciat el desallotjament dels arrendataris de la planta baixa de l'antiga Casa de la Vila (carboner i lleter), segons es constata en la sessió plenària de l'Ajuntament celebrada el 28 de novembre de 1927.

Passen els anys i no es detecta cap iniciativa tendent a consolidar la idea de la creació d'un museu. La Guerra Civil va representar una gran pèrdua per al patrimoni històric i cultural de la ciutat, principalment pel que fa als edificis religiosos, a més dels arxius documentals i els tresors artístics que es conservaven a les esglésies i convents. Però enmig d'aquell desconcert va sorgir una iniciativa de salvament i recuperació del patrimoni encapçalada per l'artista Josep Pérez Pérez, *Peresejo*, el

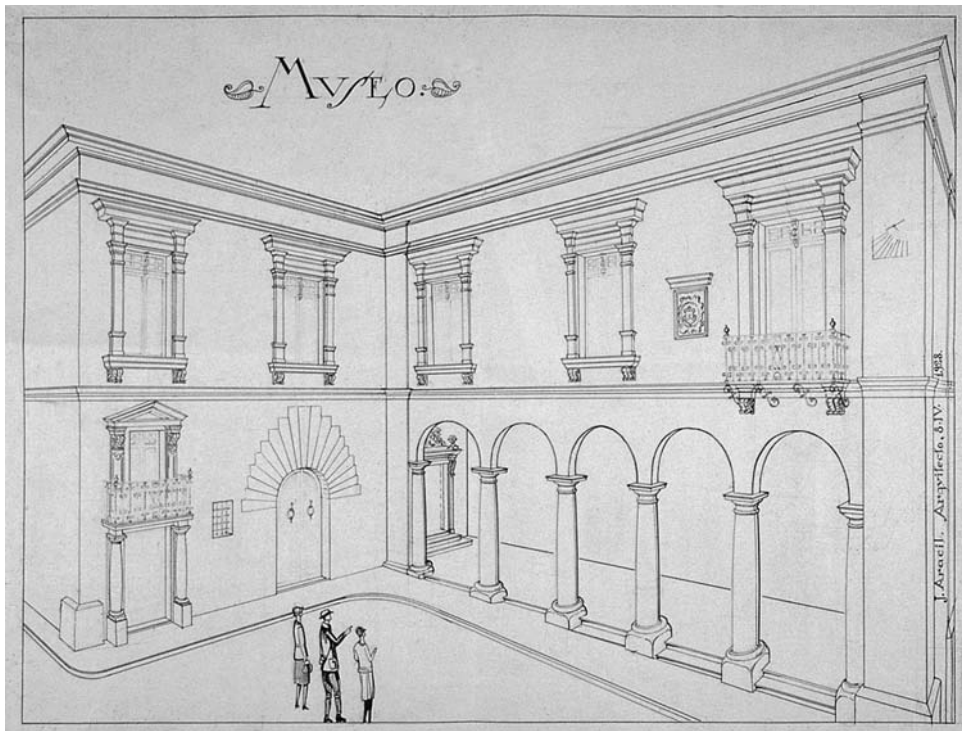
qual amb una junta nomenada a l'efecte s'adreça a les autoritats alcoianes per sol·licitar que declaren Museu Popular l'edifici de l'església de Sant Jordi per a donar-hi cabuda a objectes d'art, pintura, escultura i arqueologia, producte de la confiscació oficial, a més d'utilitzar-la per a impartir classes de dibuix, pintura i escultura (Espí i al.: 1982, II, 85-87; Segura-Cortell: 1984, 48-49).

Finalitzat el conflicte armat, les noves autoritats alcoianes inicien la recuperació del patrimoni artístic, per la qual cosa es crea la Comissió de Recuperació Artística, mobles i la resta d'objectes, que podia disposar d'una de les naus de l'escorxador municipal com a magatzem per a depositar i ordenar les antiguitats. En aquesta labor va participar com a delegat el senyor Eduard Segura Ivorra, que per aquells anys col·laborava amb C. Visado Moltó i també havia realitzat alguna excavació arqueològica (Segura-Cortell: 1984, 49-51).

En els primers mesos de la postguerra és quan es gesta i pren força el projecte de creació d'un museu per a la ciutat.

C. VISEDO
AL SEU
GABINET
DEL CARRER
DEL BEAT
NICOLAU
FACTOR

ESBÓS DE
L'ARQUITECTE
J. ARACIL
AZNAR (1928)

El llibre d'Actes de la Comissió Gestora Municipal inclou en la sessió extraordinària del 8 de novembre de 1939 una proposició de l'Alcaldia en què llegim: "Existiendo el proyecto de instalar un Museo de Pinturas en la antigua Casa de la Villa, situada en la llamada plazuela del Carbón, y encontrándose la misma y vías adyacentes faltas de una adecuada reparación, propone que, en vista de los planes a realizar, se acuerde la práctica del arreglo conveniente de la Plazuela antes citada. Se acordó aprobarla por unanimidad y que los gastos por dichas obras ocasionados, se satisfagan del fondo de alivio contra el paro".

El 15 de gener de 1941 l'Ajuntament proposa el nomenament dels vocals que han de constituir la Junta del

Patronat del Museu Municipal: "Presidente: El señor Alcalde. Vocales: Representantes de la Corporación don Rigoberto Albors Vicens y don José Moya Moya Vocales en sustitución de Académicos de San Fernando y de la Historia, por no existir en esta localidad, don Fernando Cabrera Gisbert y don Ernesto Botella Candela, como personas competentes en Bellas Artes y que se han distinguido por su protección a las mismas. Vocal artista D. Julio Pascual Espinós. Representante del Clero parroquial: Se dirigirá oficio al señor Arcipreste para que designe la persona que estime conveniente."

Uns mesos més tard, la sessió ordinària del 22 d'agost de 1941 inclou un acord pel qual coneixem que l'edifici de

LA CASA DE
LA VILA
EN UNA
FOTOGRAFIA
DE LA
"GUÍA DE ALCOY"
DE 1925

l'antiga Casa de la Vila, inicialment assignat per a la creació d'un Museu Municipal, havia de compartir el seu espai amb una Biblioteca Municipal: "Museo y Biblioteca Municipal. Se aprueba un informe de la Comisión de Enseñanza relativo a la aceptación de las condiciones fijadas por el Ministerio de Educación Nacional para la creación de un Museo y Biblioteca Municipal, y en consecuencia se acuerda comunicar a la Dirección General de Archivos y Bibliotecas: 1º.- Que el Ayuntamiento facilitará el local suficiente para establecer una Biblioteca capaz para unos cinco y seis mil volúmenes y unos ochenta lectores.- 2º Que correrán de su cargo la instalación y gasto de luz, calefacción, dos Ordenanzas, limpieza y conservación, todo ello con cargo al capítulo 10º, artº 6º, partida 5ª del presupuesto del actual ejercicio, así como también dos mil pese-

tas anuales como gratificación para el funcionario que se destine por el Ministerio para regir la Biblioteca.- 3º - El Ayuntamiento contrae la obligación de incluir anualmente en presupuestos una consignación con destino a la adquisición de volúmenes de obras selectas para la Biblioteca, y 4º.- Esta, con el carácter de pública popular, dependerá del Ministerio de Educación Nacional."

Les obres d'adequació de l'edifici van haver de realitzar-se entre 1939 i 1940, moment en què ja apareixen totalment consolidades ambdues institucions municipals. La Junta Local de la Biblioteca Pública i el Museu d'Art, en sessió celebrada el 29 de gener de 1945, havia acordat "encargar a Don Camilo Visado Moltó de la conservació del Museu de Arte, y a Don Rafael Coloma Payá, Oficial Administrativo del Excmo. Ayuntamiento, de la direcció de la

Biblioteca Pública Municipal". Aquesta decisió va ser ratificada per l'Ajuntament en la sessió de l'11 d'abril de 1945, en la qual s'assignen les quantitats a favor de la Junta de la Biblioteca Municipal i el Museu d'Art, a càrrec del pressupost ordinari (8.000 pessetes anuals per al pagament de nòmines del personal que atenga el servei i 10.000 pessetes per a l'adquisició d'obres i objectes destinats al Museu, material per a la Biblioteca, millora d'instal·lacions, despeses de neteja i altres). També "se acordó hacer constar en acta un voto de gracias que, se comunicará a los señores Don Camilo Visado Moltó, por haber accedido a que forme parte del Museo su magnífica colección arqueológica, y a Don Rafael Coloma Payá por su labor de organización de Museo y Biblioteca, que ha permitido que nuestra Ciudad cuente con tan interesante manifestación cultural".

FINS A 1958
L'EDIFICI
DEL MUSEU
VA COMPARTIR
EL SEU ESPAI
AMB LA
BIBLIOTECA
MUNICIPAL

HISTÒRIA D'UNA INSTITUCIÓ

CAMIL VISEDO AL CAPDAVANT DEL NOU MUSEU: 1945-1958

El dia 18 de juliol de 1945 s'inaugurava el Museu d'Art. Aquesta denominació responia al projecte d'instal·lar-hi un Museu de Pintures, la qual cosa va inspirar la creació d'aquest. En aquelles dates la corporació local estava presidida pel senyor Miquel Matarredona Terol, i en l'acte d'inauguració Camil Visedo Moltó —a qui l'Ajuntament havia designat per al càrrec de conservador— va pronunciar unes paraules en què resumia la història i l'estat de les investigacions arqueològiques a la comarca. En el text del discurs, l'original del qual conservem, C. Visedo proposa realitzar “conferencias y charlas para despertar en los pequeños, jóvenes estudiosos y obreros, ese cariño para que guarden las cosas, que a veces casualmente se encuentran o salen en los trabajos de descombro y roturación de tierras...”

L'Ajuntament d'Alcoi era propietari d'una modesta col·lecció d'art que es conservava i exposava en diferents sales de la Casa Consistorial els fons de la qual estaven formats principalment per pintures de grans dimensions d'autors locals. No obstant això, el projecte del nou Museu va aconsellar a

ESCULTURES DE
PERESEJO.

LA PRIMERA
INSTAL·LACIÓ
MUSEOGRÀFICA
INCLOÏA UNA
SECCIÓ D'ART

EXPOSICIÓ DE
PINTURES I
ESCULTURES A
LA PLANTA
SUPERIOR

l'Ajuntament d'Alcoi, per l'agost de 1942, sol·licitar a la Direcció General de Belles Arts, a través de l'Agència "Gestorum Nacional", una cessió d'obres del Patrimoni Nacional, la relació de les quals es va constatar com a «depòsit» en el "Llibre Registre d'Obres". A aquesta primera col·lecció d'art se sumarien algunes escultures de Llorenç Ridaura i un bon nombre d'obres oferides per l'escultor Josep Pérez Pérez, *Peresejo*, entre les quals s'exposaven models buidats d'escaiola de grans dimensions (*Naturalesa, El bes, Aquil·les o mort de l'heroi*), a més d'altres obres que van anar adquirint-se en aquells primers anys. El 4 de novembre de 1945 s'inaugurava la Biblioteca Pública —creada per Ordre de 21 d'abril de 1944 (BOE de 24-4-44)— que va compartir l'edifici de l'antiga Casa de la Vila; concretament va ocupar l'estança contigua a la sala del Museu fins a 1958.

La secció dedicada per a l'exposició dels objectes arqueològics va anar, amb els anys, guanyant en protagonisme i arribà a desplaçar a un segon pla la secció d'art. Les col·leccions arqueològiques depositades per Camil Visedo Moltó van créixer amb nous ingressos de peces procedents de les excavacions que ell va realitzar a la Serreta —des de 1950 amb fons del pressupost municipal— i d'altres col·leccions donades per particulars a l'Ajuntament, entre les quals mereix ser destacat el conjunt de materials prehistòrics recuperats a les Llometes en 1884 per l'enginyer E. Vilaplana Julià, com també les donacions aportades pels fills d'Eduard Segura Ivorra, per Vicent J. Pascual Pérez, per membres del Centre Excursionista d'Alcoi, etc.

La història dels primers anys que van seguir a la creació del Museu ha quedat redactada en les memòries anuals que C. Visedo, en qualitat de conservador de la institució, presentava al Patronat del Museu i Biblioteca. En aquestes memòries s'informa dels progressos del Museu que, a pesar del seu limitat pressupost, aconseguia petits èxits no exempts d'austeritat. En 1946 el Museu exposava els seus fons arqueològics a l'interior de 14 vitrines, en 7 de les quals es mostraven els materials de "las estaciones del Ull del Moro, Mola Alta de Serelles, Mas de Menente,

Mola de Agres, Barranco del Sinc, Cabezo de Mariola, Covacha Emparedá, Cova de la Sarsa, Cova Negra de Játiva y otros sitios. En las restantes vitrinas, se han depositado los objetos pertenecientes a la cultura llamada ibérica de las estaciones de la Serreta especialmente, del Puig de Alcoy, Cabezo de Mariola y otros puntos de la región..., también algunos restos humanos procedentes de la necrópolis hallada en los desmontes realizados en la Huerta Mayor de Alcoy, que tuvieron lugar en Enero de 1933, acusando una plena romanización. Y como complemento, que no podía faltar, se ha instalado una vitrina que contiene una modesta pero interesante colección numismática, donde el estudioso puede repasar y distinguir diversas épocas. Todo lo reseñado hace un total inventariado de más de 1.400 objetos en propiedad y en depósito".

En aquestes memòries es dona compte detallat de l'ingrés de fons arqueològics, del

27-5-1955.
C. VISEDO,
E. OLTRA
(ALCALDE)
I TORCUATO
FERNÁNDEZ
MIRANDA
(DIR. GRAL.
D'ENSENYAMENT
MITJÀ)

nombre de visitants i de l'activitat desenvolupada per C. Visedo i els seus col·laboradors, tant al mateix Museu com als treballs de camp. Però, a més a més, les memòries anuals són documents que ens han permès conèixer les necessitats del servei i les instal·lacions, les quals des d'un principi acusaven limitacions d'espai. En aquest sentit, el conservador sol·licita reiteradament a l'Ajuntament l'adquisició d'un habitatge annex a l'edifici per a disposar d'un magatzem i d'un petit laboratori. La reivindicació es repeteix —des de 1946— en totes les memòries anuals.

La memòria de 1947 ens informa que C. Visedo ha estat nomenat per la Direcció General de Belles Arts comissari local d'Excavacions Arqueològiques de la zona d'Alcoi. Igualment es refereix al fet que ha estat necessari llevar els separadors per aconseguir un major espai a la sala d'exposicions, el nombre de vitrines de la qual és ja de 21. Així mateix, cita la col·laboració de Vicent J. Pascual Pérez, "que en su propio domicilio reconstruye cerámica, limpieza de objetos...".

En aquells primers anys el Museu va rebre la visita d'alguns investigadors. Entre aquests cal citar els assistents al VI Congrés

Arqueològic del Sud-est espanyol, que es va celebrar a Alcoi a la primavera de 1950 i la de Lluís Pericot en 1952. També Julià San Valero, el professor de Geologia de la Universitat de Barcelona, Lluís Solé Sabaris i el professor de Geografia Física de París, el senyor Biraut, visiten el Museu en 1954, a més de Julio Martínez Santa-Olalla (en aquells anys director general d'Excavacions Arqueològiques) i altres càrrecs del Ministeri d'Educació Nacional. Aquestes són algunes de les personalitats que se citen en la memòria de 1957, any en què el Museu va rebre un total de 1.077 visitants (12 estrangers; 70 universitaris de diversos països; 4 col·lectius amb un total de 158 persones i 837 visitants individuals).

Camil Visedo Moltó va morir a Alcoi el dia 14 de juliol de 1958, quan tenia 81 anys d'edat. La seua voluntat testamentària estipulava que les col·leccions d'arqueologia i paleontologia passarien a ser propietat de l'Ajuntament d'Alcoi. Els nebots de C. Visedo, els seus únics hereus, van cedir per una mòdica quantitat els volums de la biblioteca del seu oncle al Museu. Culminaven els primers catorze anys d'una etapa en què es van consolidar les bases que permetrien l'expansió d'una nova època per al seu Museu.

18-11-1955.
VISITA OFICIAL
DE JOSÉ ANTONIO
ELOLA (DELEGAT
NACIONAL
DEL FRENTE DE
JUVENTUDES)

EL MUSEU EN L'ETAPA 1958-1999

Vicent J. Pascual Pérez (Alcoi, 1917-1976) col·laborava amb Visedo des de 1947 i el va succeir en la direcció del Museu Municipal. Els seus estudis a l'Escola d'Arquitectura de Madrid, en 1934 (interromputs per la Guerra Civil), i els cursats a l'Escola de Belles Arts de Sant Carles de València, en 1944, li van conferir una formació sòlida —com a dibuixant i restaurador— que va saber portar a la pràctica en les seues activitats arqueològiques. A ell es deu el descobriment i l'excavació de la cova de la Pastora, com també diferents treballs als jaciments del Puig, el Barranc del Cint, la Serreta, la cova de l'Or, el Salt, la cova d'en Pardo, etc. Les seues excel·lents qualitats com a excavador el van portar a dirigir diverses excavacions arqueològiques per al Servei d'Investigació Prehistòrica de la Diputació de València, al qual pertanyia com a agregat des de 1947.

Vicent J. Pascual havia estat nomenat en 1954 auxiliar del Museu amb caràcter honorífic i gratuït. Després de la mort de C. Visedo, l'Ajuntament d'Alcoi —en la sessió celebrada el 16 de juliol de 1958— va acordar batejar el Museu amb el nom de Museu Arqueològic Municipal Camil Visedo Moltó, i també nomenar Vicent J. Pascual Pérez com a nou conservador.

Les primeres actuacions de V. Pascual al front del Museu van estar encaminades a seleccionar i muntar una exposició permanent amb els fòssils que C. Visedo havia llegat al Museu. Aquesta col·lecció paleontològica es va instal·lar a la sala que fins a l'any 1958 havia estat ocupada per la Biblioteca Municipal. En aquell any van ingressar 62 nous objectes i el *Llibre de Registre d'objectes en propietat i en depòsit del Museu...* consignava un total de 2.209 peces o obres, majoritàriament arqueològiques. En anys successius V. Pascual va iniciar excavacions arqueològiques a les Llometes i al Salt i va prosseguir els treballs a la Serreta, la cova de l'Or, el Puig, etc.

La memòria corresponent a 1959 ens informa que la dotació humana del Museu disposava per aquells anys d'un conservador,

un vigilant i una netejadora. El pressupost anual de 1959 ascendia a 20.753,32 pessetes per al capítol de personal i a 6.874,71 pessetes per a material. L'exposició ocupava el vestíbul i les dues sales de l'edifici, amb un total de 178,31 m², i només 21,56 m² es dedicaven magatzem. L'horari de visites era de 10 a 13 hores i no es tancava cap dia de la setmana. Aquell any van haver un total de 2.116 visitants (36 estrangers, 679 visites col·lectives i 1.401 individuals). Uns anys després, en els inicis de la dècada dels setanta, hi havia una mitjana de 4.000 visites anuals.

Vicent J. Pascual Pérez va mostrar sempre un tarannà generós i la seua disponibilitat incondicional per als qui s'interessaven en l'estudi dels fons del Museu i en l'arqueologia d'aquestes comarques. Del seu pas pel Museu, durant el període 1958-1976, la institució i les seues col·leccions van créixer i van arribar a aconseguir una projecció internacional. Les seues activitats encaminades a prospectar aquestes comarques el van posar en contacte amb diversos joves del Centre Excursionista d'Alcoi, amb els quals va desenvolupar una labor fructífera. Però principalment mereix citar-se la seua col·laboració amb Miquel Tarradell Mateu, que ocupava la càtedra d'Arqueologia a la Universitat de València, i

EL NOU
CONSERVADOR,
VICENT PASCUAL,
MOSTRA
LA COL·LECCIÓ
PALEONTOLÒGICA
A UN CÀRREC
DE LA GUINEA
ESPANYOLA

LA SERRETA. CAMPAMENT DE LES EXCAVACIONS DE M. TARRADELL EN 1968

també amb els seus deixebles C. Aranegui, R. Enguix, M. Gil-Masarell, E. Llobregat, G. Martín, etc., amb els quals va realitzar diverses excavacions i projectes d'investigació en els anys seixanta.

En 1971 vam tenir la satisfacció d'incorporar-nos al Museu com a ajudant de Vicent J. Pascual Pérez, amb qui vam col·laborar a diari fins a la seua mort, ocorreguda el dia 6 de març de 1976. Van ser uns anys —molt pocs lamentablement— d'intens aprenentatge, en què vam poder comprovar el seu coneixement i el seu amor pel Museu, a més de la seua profunda admiració per Camil Visado i per tots els seus amics. Un d'aquests, Enric A. Llobregat, després de la mort de Pascual, va publicar un article que el defineix perfectament, i per això ens hem permès de reproduir-ne una part:

“... tuve ocasión de conocerle, siendo yo todavía estudiante, y en los últimos quince años por lo menos hemos trabajado juntos de modo incesante. La convivencia de semanas bajo la tienda de campaña o alojados en la andana de una masía o una venta de la montaña, en que toda comodidad desaparece y la incardinación en la naturaleza agreste es total, me permitieron conocerle íntimamente y disfrutar de su bondad incomparable, de su jovia-

lidad y su entusiasmo inquebrantables, de su constante alegría. No es ya la charla sobre temas de nuestro común trabajo, que ilustraba con multitud de anécdotas y con un conocimiento exhaustivo de los yacimientos, sino con la camaradería de un hombre de excepcional categoría humana, de quien siempre había que aprender una gentileza, un saber hacer. En un gremio como el de los arqueólogos en que las rencillas internas, la zancadilla por un quítame allá esas piedras, la mala lengua son comunes, Pascual era un remanso único; jamás le oí criticar a nadie, jamás hacer chacota de nadie, jamás salió de sus labios vejación para ausentes o presentes. Y esto es algo de tal singularidad que, por mal parados que nos deje al resto de la comunidad, no puede menos de ser destacado.

Por desgracia Vicente Pascual escribió poco. Era al tiempo un hombre de acción y de contemplación, tan pronto dispuesto a caminar por las breñas diez horas seguidas en una prospección, como capaz de dejar correr los días en la recomposición de una vasija rota en diez mil trozos. Ese era su mundo y esa era su vida. La gloria científica, la publicación de sus hallazgos, de sus teorías, eso no tenía valor a sus ojos. Su enseñanza —como un gran maestro del pasado— fue siempre oral, sencilla, tranquila, sin apresuramiento. Cuántas veces le he escuchado en la cima de una montaña, acabada ya la labor del día, cuando el fuego no conseguía iluminar lo que el crepúsculo iba borrando, hablar con pausa de lo que había sido nuestro botín a lo largo de la jornada, y compararlo con infinidad de otras excavaciones en que había intervenido. Siempre le pedí que escribiera, pero no le importaba: había demasiado cielo, demasiado monte, demasiado viento y sol y fragancia del aire entre las matas para preocuparse de una cosa tan secundaria como escribir.” (Llobregat: 1976).

Pel juny de 1999 el Centre Excursionista d'Alcoi, amb motiu del 50 aniversari de la seua fundació —tot i que l'entitat ja havia distingit Vicent J. Pascual Pérez com a soci d'honor—, li va dedicar un homenatge al Puig, al cim del qual es va descobrir una placa commemorativa que va quedar fixada en un senzill monument per a recordar la seua memòria.

V. PASCUAL
AMB UN
DELS SEUS
COL·LABORADORS
(R. TORREGROSA)
AL TALLER DE
RESTAURACIÓ
(1968)

Després de la mort de V. Pascual l'Ajuntament d'Alcoi va accedir, pel juliol de 1976, a la sol·licitud de la Dra. Mª Dolores Asquerino Fernández per a ocupar la direcció del Museu, una institució que coneixia perfectament pels seus assidus contactes des que en 1969 havia iniciat els seus estudis sobre el neolític en aquestes comarques.

Durant el breu període de la seua gestió, al llarg d'un any de treball, una part considerable dels fons del Museu van ser revisats i documentats amb un nou sistema de registre catalogràfic i es van iniciar algunes millores en l'exposició de les sales. Igualment, l'activitat desenvolupada en matèria de prospeccions va conèixer una activitat intensa i, en definitiva, la seua labor va contribuir decisivament per a fixar els criteris que li van permetre al Museu incorporar-se a una nova època.

A mitjan 1977 l'Ajuntament d'Alcoi convocava una oposició per a cobrir la plaça de director de l'Arxiu, Biblioteca i Museu, que va ser guanyada pel senyor Federico Rubio Gomis, el qual va prendre possessió del càrrec a principis de setembre d'aquell any.

Les seues primeres actuacions es van encaminar a la reorganització d'aquests tres serveis, encara que especialment el Museu va ser objecte d'una major atenció i es va procedir a la implantació d'un nou sistema de registre de peces arqueològiques i documentació de jaciments. Alhora, també s'hi van desenvolupar treballs orientats a la revisió de les col·leccions i a la publicació de catàlegs de materials, concretament els referits als fons de l'edat del bronze i de l'edat mitjana, en dues edicions de la sèrie *Ull del Moro* (Rubio: 1987; 1988). Nombrosos treballs de camp i algunes excavacions arqueològiques, principalment les dirigides per F. Rubio al jaciment ibèric del Puig, que van representar un increment dels fons de la col·lecció.

En els anys vuitanta les instal·lacions del Museu van conèixer algunes millores, com la incorporació d'un sistema de seguretat i la reposició i la incorporació de noves vitrines, ambdues realitzacions aconseguides a través de subvencions de la Diputació d'Alacant. Per aquells anys determinades seccions de la col·lecció arqueològica van ser objecte d'estu-

FEDERICO
RUBIO
GOMIS
EN LES
EXCAVACIONS
DEL PUIG

HISTÒRIA D'UNA INSTITUCIÓ

di per part d'una nova generació d'arqueòlegs de la Universitat d'Alacant i la de València per a la realització de memòries de llicenciatura i tesis doctorals, per la qual cosa van ser habituals les visites d'investigadors per a la revisió i l'estudi de determinades peces de la col·lecció.

Els esdeveniments polítics observats en la transició democràtica de finals dels setanta i la constitució en 1982 del nou Ajuntament, presidit per Josep Sanus Tormo, van afavorir el desenvolupament de les infraestructures culturals de la ciutat d'Alcoi i, en especial, van representar un impuls decisiu per a l'ampliació i la renovació del Museu Arqueològic. Després d'adquirir l'immoble annex a l'edifici de l'antiga Casa de la Vila, en 1985 s'iniciaven importants obres de rehabilitació i ampliació de l'edifici, d'acord amb un projecte de l'arquitecte Javier Feduchi Benlliure, la qual cosa va condicionar el trasllat provisional de tot el contingut del Museu a unes sales de la planta alta

de l'edifici del Museu de la Festa, gentilment cedides per l'Associació de Sant Jordi.

En aquells anys la plantilla del Museu va conèixer l'adscripció del senyor Josep M. Palacios Córcoles, que va desenvolupar labors auxiliars fins a la seua jubilació, en 1989. La seua vacant es va cobrir amb la incorporació —mitjançant oposició— del senyor Josep H. Miró Segura. La nostra relació diària amb el Sr. Rubio durant els seus dotze anys al front de la direcció del Museu Arqueològic Municipal Camil Visado Moltó, concretament entre setembre de 1977 i setembre de 1989, ens permet avaluar positivament la seua capacitat d'organització i planificació de treballs.

La vacant en la direcció del Museu es produïa uns dies abans de la finalització de les obres de rehabilitació de l'edifici. Durant l'any 1990 i els inicis del 1991 es va procedir a l'adequació i al desenvolupament del projecte d'implantació museogràfica, que nosaltres vam coordinar amb la col·laboració d'un equip for-

mat per J. Emili Aura Tortosa, Emili Cortell Pérez, Jordi Juan Moltó, Cristina Reig Seguí, Josep Torró Abad, Juli Trelis Martí i Joan M. Vicens Petit, a més de Josep H. Miró Segura i Josep Zamora Pardo, que posteriorment seria adscrit a la plaça d'encarregat del Museu.

A la primavera de 1991 va finalitzar la instal·lació de les exposicions i el dia 9 de maig es va celebrar l'acte inaugural del renovat Museu, que va comptar amb la presència de la corporació municipal, representants de diferents entitats locals de la cultura, de l'ensenyament, a més de tècnics de la Direcció General de Patrimoni Cultural de la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència. Uns dies més tard, el 7 de juny, va tenir lloc un acte acadèmic al Centre Cultural i la presentació de les noves instal·lacions del Museu als membres de la comunitat científica.

En 1991 s'incorporava en la plantilla, com a ajudant del Museu, el senyor Emili Cortell Pérez i en 1993 l'Ajuntament

MEMBRES
DE LA
COMUNITAT
CIENTÍFICA
EN LA VISITA
INAUGURAL
A LES NOVES
INSTAL·LACIONS
(7-6-1991)

d'Alcoi firmava un conveni de col·laboració amb la Universitat de València mitjançant el qual se li encomanaven les tasques de coordinació de projectes científics i la direcció de la institució al Dr. J. Emili Aura Tortosa. Des de gener de 1994 Josep M. Segura Martí ocupa la plaça de conservador i des de 1997 l'Ajuntament d'Alcoi l'adscriu com a subdirector del Museu Arqueològic Municipal Camil Visiedo Moltó.

A aquesta dotació de mitjans humans s'ha de sumar l'ajuda rebuda dels becaris que durant aquests últims anys han col·laborat en diferents activitats. En aquest sentit, hem d'expressar el nostre reconeixement per la seua generositat i entrega a Oreto García Puchol, Cristina Reig Seguí, Ignasi Grau Mira, Sara Moltó Gisbert i Begoña Doménech Ferrándiz.

No hem d'ocultar la nostra satisfacció a l'hora d'avaluar els resultats i d'enumerar els èxits aconseguits pel Museu d'Alcoi en

aquests últims anys. La nova etapa que travessa la institució va ser patrocinada per una sèrie de voluntats polítiques i accions personals. Una part molt important del mèrit cal atribuir-li'l a l'Ajuntament d'Alcoi, titular del Museu, especialment a la gestió del seu alcalde el senyor Josep Sanus Tormo. No podem oblidar el que va ser regidor de Cultura en aquells anys, el senyor Josep Pérez Tomàs, que en tot moment va depositar la seua confiança en nosaltres, alhora que va impulsar el nou projecte museogràfic i totes les iniciatives que s'hi van anar sumant. També hem de considerar decisiu el suport als nostres projectes i l'estímul econòmic que puntualment hem rebut de l'Obra Social de la Caja de Ahorros del Mediterráneo, sense la participació de la qual difícilment s'hagueren pogut realitzar bona part de les activitats didàctiques per a escolars, les exposicions canviants, l'edició de la revista del Museu, etc.

VISITA DE LES
AUTORITATS
LOCALS AL
NOU MUSEU
ARQUEOLÒGIC
(9-5-1991)

HISTÒRIA D'UNA INSTITUCIÓ

L'EDIFICI, LA SEUA HISTÒRIA, USOS I REFORMES

El Museu Arqueològic Municipal d'Alcoi des de la seua creació, l'any 1945, ha tingut la seu a l'antic edifici de la Casa de la Vila. Aquest noble casalot de propietat municipal, en els seus més de 400 anys d'història, ha conegut ampliacions, reformes i adaptacions a diferents usos.

Amb anterioritat a la seua instal·lació en aquest immoble, la seu del Consell Municipal de la Vila d'Alcoi estava situada a esquenes de l'actual església de la Mare de Déu dels Desemparats, però com que aquest espai era insuficient es va adquirir en 1572 un edifici a la placeta de Sant Miquel, propietat de Pere Garcia, a fi de traslladar-hi les dependències de la Casa de la Vila. La nova ubicació del Consell va determinar el canvi de nom de la plaça, que va passar a anomenar-se plaça de les Corts, situada a l'encreuament dels carrers Majors i de Sant Miquel (Baño: 1988, 25-26).

L'edifici on es va instal·lar el govern municipal és el cos que avui ocupa l'ala esquerra, en el qual s'obri una portada en arc i la façana de carreus, de gran senzillesa i austeritat. L'immoble va ser ampliat en 1684 amb

l'addició —en forma de L— d'un cos porticat amb sis robustes columnes toscanes, i a la part alta tres finestres d'embocadures classicistes amb allargades pilastres dòriques; a més, hi figura l'escut llaurat de la vila entre els balcons de l'extrem d'aquesta nova ala. Per a aquesta ampliació el Consell va contractar els germans Pere i Roderic de la Llana, que van realitzar les reformes subjectant-se al projecte de Jaume Terol —arquitecte de reconeguda fama, veí de Cocentaina—, que coneixia les novetats i directrius de l'arquitectura renaixentista (Bornand: 1997).

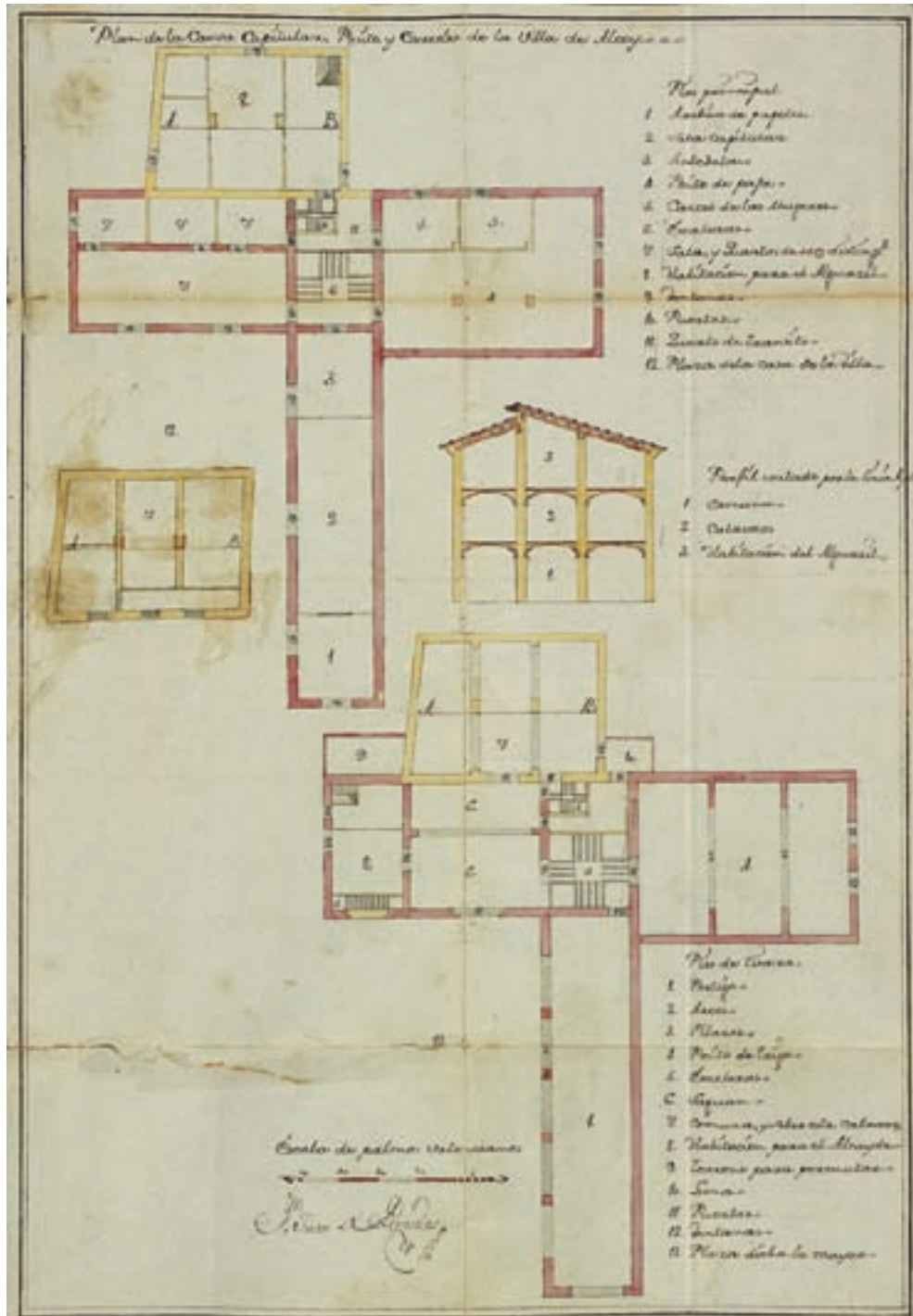
En la segona meitat del segle XVIII l'edifici acusava el pas dels anys i en 1763 es va denunciar el deplorable estat de ruïna que amenaçava les cases Consistorials, a les dependències de les quals es trobaven les paneres que servien per a guardar-hi el gra, i les Reials Presons. En 1774 es van dur a terme obres de reedificació de l'edifici, les quals van ser adjudicades a Pere Puerto, mestre arquitecte veí d'Alacant. A l'Ajuntament d'Alcoi li corresponia sufragar les despeses corresponents a les obres del graner de blat, però les despeses de les obres de les presons s'havien de repartir equitativament entre la vila d'Alcoi i els trenta-tres pobles del seu partit (Benito: 1983; Martínez Bará: 1971; Vicedo: 1925,

IDEALITZACIÓ
DE L'ASPECTE
PRIMITIU DE LA
CASA DE LA VILA
EN UNA
IL·LUSTRACIÓ
DE LA
PREMSA LOCAL

IMATGE ACTUAL
DE LA PLACETA
DEL CARBÓ
I DE L'EDIFICI
DEL MUSEU

PLÀNOLS DE LA
REFORMA I
AMPLIACIÓ
DE LA CASA
DE LA VILA
(1773-1786)

230-232;). La denúncia d'alguns excessos comesos en aqueixa reedificació va ocasionar un plet, que no va finalitzar fins a l'any 1786, en l'expedient del qual s'arrepleguen els plans de la reforma i ampliació de les cases consistorials (Arxiu Municipal Alcoi: sig. 5668, XII.5-1, CA-4530; 1773-1786).

Ja en el primer terç del segle XIX resultava insuficient l'antic edifici de la Casa de la Vila, per la qual cosa en 1835 l'Ajuntament es va traslladar a les dependències conventuals adjacents a l'església de Sant Agustí, recentment exclaustres als monjos agustins, i en aquest solar es van construir les noves cases consistorials entre 1846 i 1863. A partir d'aquest moment, una part del vell edifici es va destinar per a albergar-hi una escola que, segons consta en la Guia de Martí, de 1864, s'anomenava "Escuela Pública Elemental de Niños (de 6 a 12 años), de D. Gonzalo Faus, Plaza San Miguel, 29", i que posteriorment s'anomenaria "Colegio M. B. Cossio, Plaza Pi y Margall"—denominació que va rebre la plaça en els anys trenta del segle XX. Als baixos de l'edifici, i també a la llotja porticada, van existir alguns comerços: una vaqueria, una carboneria, etc., segons consta en les actes de l'Ajuntament dels anys 1924 i 1927, data aquesta última en què es va procedir al desnonament dels arrendataris. A partir d'aquell moment es va consolidar la popular denominació de placeta del Carbó perquè precisament allí se'n venia. Les mesures tendents a recuperar l'ús municipal de l'edifici, i també l'existència d'un esbós datat en 1928 (firmat per l'arquitecte municipal meritori J. Aracil Aznar) en el qual es dibuixa la façana de l'edifici, que es retola com a Museu, ens indiquen que en 1927-1928 estava prenent consistència la idea de crear un museu a Alcoi.

Després del parèntesi de la guerra civil, a finals de 1939, el nou Ajuntament va iniciar les gestions que pretenien instal·lar un Museu de Pintures a l'antiga Casa de la Vila. En dates successives, al projecte de creació d'un Museu d'Art es va sumar la instal·lació d'una Biblioteca Pública, que ocuparia una de les dues sales de l'edifici. Les obres d'adequació van haver de realitzar-se entre 1939 i 1940

IMATGE QUE
OFERIA EN ELS
ANYS VINT
LA PLACETA
DEL CARBÓ

sota la direcció dels arquitectes municipals Roc Monllor Boronat i Josep Cortés Miralles.

Inaugurat el Museu d'Art el 18 de juliol de 1945, les seues pintures i escultures a poc a poc van ser desplaçades per les col·leccions arqueològiques depositades per alguns particulars i, principalment, per Camil Visedo Moltó, el qual des de la seua creació va ocupar el lloc de Conservador del Museu. La labor realitzada pel senyor Visedo en aquests primers anys, com també la donació a l'Ajuntament de les seues col·leccions a través d'un llegat testamentari, van determinar el canvi de denominació del Museu per un acord de la Comissió Permanent celebrada el 15 de juliol de 1958:

“Fallecimiento de Don Camilo Visedo.- Que el Museo Arqueológico Municipal ostente en lo sucesivo la denominación de “Museo Municipal Camilo Visedo Moltó”, como homenaje de respeto a la memoria del finado y en méritos a la valiosísima y excelente labor que el mismo ha realizado al frente de aquel establecimiento.”

El pas dels anys va denunciar la falta d'espai a la Biblioteca Municipal, que en 1958 va passar a compartir edifici amb la recentment creada Casa de Cultura, ambdues ubicades al carrer de la Casablanca. Des d'aquella data, la sala que havia estat dedicada per a la Biblioteca es va adequar per a l'exposició dels fons paleontològics que el Sr. Visedo havia llegat a l'Ajuntament.

Per un Decret de l'1 de març de 1962 (núm. 474/62) publicat en el Butlletí Oficial de l'Estat, s'atorgava la distinció de Monument d'Interés Artístic Nacional a les col·leccions arqueològiques i a l'edifici que les albergava.

Les limitacions d'espai van decidir la compra—en 1960—d'una planta baixa annexa a l'edifici, que va permetre la instal·lació d'un petit taller de restauració. Posteriorment, a finals dels anys setanta, l'Ajuntament d'Alcoi va adquirir la totalitat de l'immoble annex al Museu i va iniciar les gestions que pretenien la reestructuració del Museu. Finalment, entre 1985 i 1990, la Casa de la Vila va ser objecte de l'ampliació i rehabilitació interior que començàrem seguidament.

SALA
D'EXPOSICIONS
TEMPORALS
A LA
PLANTA BAIXA

LES INSTAL·LACIONS MUSEOGRÀFIQUES ACTUALS

L'última rehabilitació de l'edifici, conclosa en 1990, va comprendre l'adequació conjunta de l'antic edifici de la Casa de la Vila i la casa confrontant del carrer de Sant Miquel 27. L'execució del projecte, realitzat per l'arquitecte Javier Feduchi Benlliure, va representar la rehabilitació i adequació de les façanes, com també el sanejament de les cobertes. La reestructuració interior de l'edifici va aconseguir incorporar noves àrees d'ús restringit (laboratori, magatzem, biblioteca, arxiu i despatxos) i l'adequació de les dues sales destinades per a l'exposició permanent, a més d'una nova superfície per a exposicions temporals i una petita sala d'audiovisuals. Aquesta intervenció, sobre una superfície total construïda de 1.256 m², li ha representat al nou Museu disposar d'un total de 895 m² de superfície útil, la distribució interior del qual es resumeix de la manera següent:

Nivell 1. Porta principal comunicada amb la llotja. Vestíbul i escala d'accés. Elevador i sala de màquines. Celobert i dos lavabos. Sala d'exposicions canviants (90 m²).

Nivell 2. Sala de conferències i audiovisuals (34 m²). Dos lavabos.

Nivell 3. Sala I d'exposició permanent (84 m²). Sala II d'exposició permanent (108 m²). Accés elevator.

Nivell 4. Vitrina —magatzem visitable per especialistes— sobre una galeria (22,6 m lineals). Despatxos administració (15m²) i direcció (16m²). Accés elevator.

Nivell 5. Magatzem (108 m²). Biblioteca i sala d'investigadors (48 m²). Gabinet de dibuix (16 m²). Dos lavabos. Accés elevator.

Nivell 6. Laboratori de restauració (16 m²). Habitació fosca (3 m²). Arxiu (10 m²).

Annexos. Dos petits magatzems a la planta baixa d'immobles pròxims situats al carrer de Sant Miquel, amb una superfície aproximada de 60 m².

EL PROJECTE DE
REHABILITACIÓ
VA INCLOURE
UNA VISTOSA
ESCALA
INTERIOR

SALA I DE
L'EXPOSICIÓ
PERMANENT

PLAFONS I VITRINA DE L'EXPOSICIÓ PERMANENT

La superfície destinada per a exposició (282 m²) ha quedat distribuïda en dos espais diferenciats, si bé ambdós participen d'un disseny i discurs comú. La seua realització ha pretès implementar una informació bàsicament visual amb breus textos que, en qualsevol cas, mantenen un nivell científic actualitzat però amb uns continguts bàsics. La presentació de les col·leccions ofereix una lectura cronològica i temàtica que introdueix el públic en els principals processos de canvi cultural, amb panells que inclouen il·lustracions i textos de suport a una mostra seleccionada de materials arqueològics que s'exhibeixen en vitrines i peanyes. L'orientació didàctica de l'exposició va aconsellar la incorporació d'algunes rèpliques i la recreació d'ambients.

La sala I d'exposició permanent, dedicada a la prehistòria, inclou 9 panells, 11 vitrines, 2 peanyes, un panell il·luminat amb transparències d'art paleolític i neolític, com també les reproduccions dels calcs de les pintures rupestres de la Sarga.

La sala II d'exposició permanent, dedicada a l'antiguitat i a l'edat mitjana, s'organitza amb 10 panells, 14 vitrines, 8 peanyes, un panell il·luminat, un monetari vertical, un panell amb el calc desenvolupat del "vas dels guerrers" de la Serreta i la reconstrucció d'un teler d'època ibèrica.

La sala d'exposicions canviants, amb capacitat per a 8-10 vitrines, està destinada a mostrar el resultat de les últimes

investigacions realitzades en l'àmbit del Museu d'Alcoi, com també a donar cabuda a diferents mostres temàtiques generades per altres Museus, amb els quals s'ha establert un circuit d'intercanvi d'exposicions.

Fins a la data s'hi han presentat les següents:

1991/1992: Mostra bibliogràfica sobre la creació del Museu i les investigacions realitzades a la comarca durant l'últim segle.

1992/1993: *L'Urbanisme Ibèric a la Serreta*.

1993/1994: *Cova Beneito: un jaciment de caçadors-recol·lectors a les nostres comarques*.

1995/1996: *L'expansió d'agricultura: la vall d'Alcoi fa 5.000 anys*.

1997/1998: *Ibers, tombes i rituals: arqueologia de la mort a la Serreta*.

1998: *A la llum de la llar* (cedida pel Museu de Prehistòria de València).

1999: Minerals i fòssils (cedida per IBERDROLA).

1999: *La Canyada Joana: una mostra de l'hàbitat rural en època romana* (cedida pel Museu Arqueològic Municipal de Crevillent).

PRESENTACIÓ
DE L'EXPOSICIÓ
"A LA LLUM
DE LA LLAR"
(1998)

PRESENTACIÓ
DELS RESULTATS
OBTINGUTS
EN LES ÚLTIMES
EXCAVACIONS
DE LA SERRETA

ESTADÍSTICA DE VISITANTS

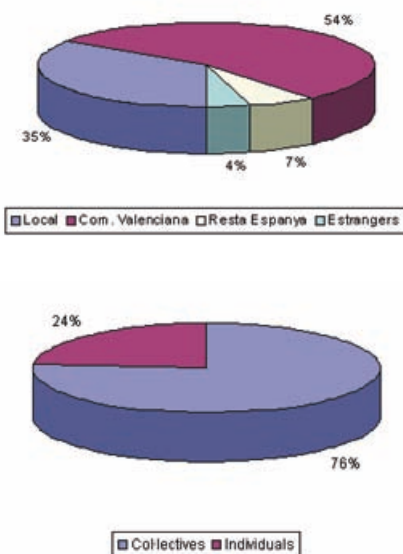
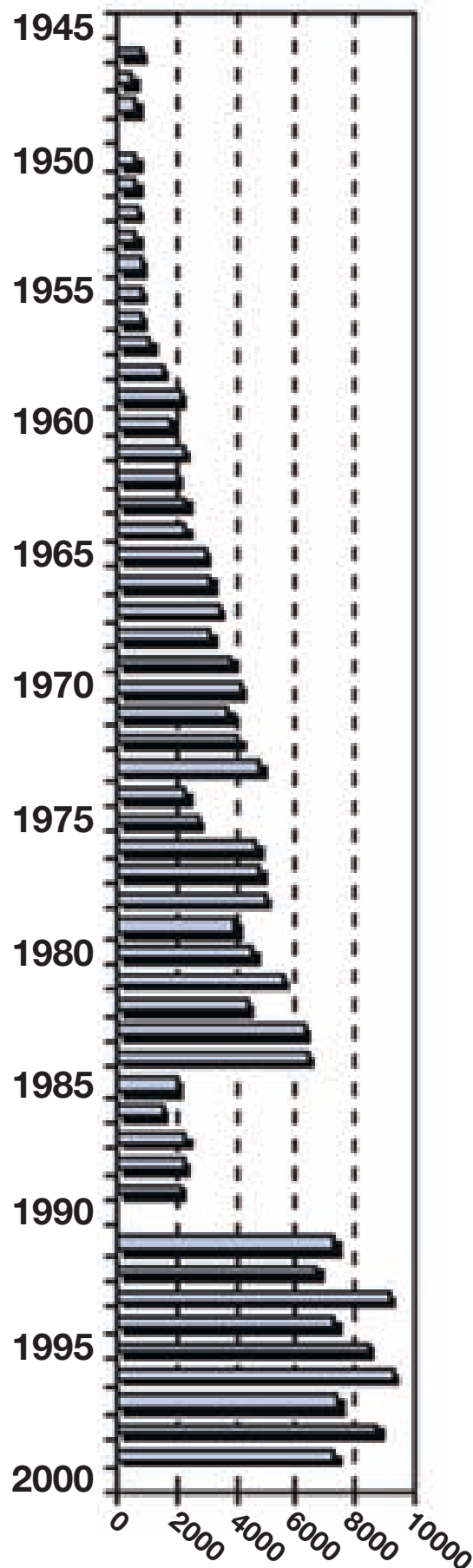
Des de l'any 1946 fins ara, disposem de dades sobre el nombre i la naturalesa de les visites al Museu. El seu registre ens han permès elaborar gràfiques estadístiques i conèixer la incidència, l'evolució dels visitants i, en algun cas, la seua procedència. Tot açò ens ha permès constatar de manera general un augment progressiu de les visites, sens dubte estimulat pels grups escolars —val a dir que anualment ens visiten més de 150 grups. Però davant l'anàlisi d'aquestes estadístiques cal advertir que algun dels criteris per a l'obtenció de les dades d'aquesta sèrie no han estat unificats en el temps i, per tant, limiten avui el coneixement de determinades dades en la seqüència temporal.

Al llarg dels últims anys el Museu ha rebut una mitjana anual de 8.000 visitants, dels quals les tres quartes parts corresponen a grups escolars i diferents visites col·lectives, procedents majoritàriament de l'àmbit geogràfic valencià. En aquest sentit, per a una major informació, es pot consultar la memòria d'activitats anual que es publica en la revista *Recerques del Museu Alcoi* (Segura:1992; Aura-Segura: 1993 i ss.)

Un altre aspecte que incideix en les estadístiques de les visites és l'horari d'obertura del Museu, sempre sotmés a variacions circumstancials, i que des de 1991 ha aconseguit estabilitzar-se de la manera següent:

Horari d'hivern: Laborables (de dilluns a divendres): de 9 a 14 hores. Dissabtes, diumenges i festius: de 10.30 a 13.30 hores.

Horari d'estiu (de l'1 de juliol al 30 de setembre): Laborables (dilluns a divendres): de 9 a 14 hores.

OBSERVACIONS
ESTADÍSTIQUES
DEL PERÍODE 1995-1999ELS VISITANTS
DEL MUSEU
EN EL PERÍODE
1946-1999.
LA PROVISIONALITAT
DE L'EXPOSICIÓ,
A CAUSA
DE LES OBRES,
S'EVIDENCIA
ENTRE 1985 I 1990

LA DIFUSIÓ (LÍNIA EDITORIAL I ACTIVITATS DIDÀCTIQUES)

La nova etapa del Museu, iniciada en 1991, oferia la possibilitat de consolidar la vocació investigadora d'aquesta institució, a més de la seua projecció científica i divulgadora. Amb aquestes premisses va sorgir la idea de crear la revista *Recerques del Museu d'Alcoi*, una edició anual apareguda en 1992 les pàgines de la qual donen cabuda a articles i estudis de prehistòria i arqueologia de l'àmbit geogràfic de les comarques centremeridionals valencianes.

La línia editorial del Museu Alcoi, amb els anys, s'ha anat completant amb noves publicacions, entre les quals hi ha els títols de la sèrie de publicacions didàctiques "Anem al Museu": *Guia didàctica del Museu d'Alcoi* (1993), amb edicions en castellà i valencià, i els quaderns *La tomba d'un guerrer* (1993); *Taller de Prehistòria, maleta didàctica d'iniciació a la Prehistòria* (1994); *Irike: el guerrer ibèric* (1998).

En 1995, amb ocasió del 50 aniversari de la creació del Museu, es va editar el facsímil de l'obra de Camil Visedo Moltó titulada *Alcoy. Geología. Prehistoria*. Igualment, es va realitzar una edició de 8 targetes postals, amb imatges d'alguna de les peces més representatives de la col·lecció, i un vídeo que permet conèixer les exposicions del Museu i les seues col·leccions més significatives.

Els continguts de les sales d'exposició permanent es detallen en un políptic, editat en diversos idiomes, i les exposicions canviants es presenten en tríptics explicatius. Finalment, cal citar l'edició d'un pòster que reproduïx la imatge en terracota de la Deessa Mare de la Serreta.

Paral·lelament a aquesta activitat de divulgació, la convocatòria de cursos per a professors i la realització de tallers d'arqueologia experimental, adreçats tant als alumnes com al professorat, ha estat una de les activitats de caràcter didàctic que ha definit una línia de col·laboració entre el Centre de Professors, la Caja de Ahorros del Mediterráneo i el Museu (Soler-Jardón: 1994; Gisbert-Llorens: 1995).

Com a complement a aquestes activitats, el personal del Museu atén i acompanya regularment a tots els col·lectius que sol·liciten visitar les pintures rupestres de la Sarga.

HISTÒRIA D'UNA INSTITUCIÓ

LA VITRINA
SOBRE GALERIA
REPRESENTA
UN PRÀCTIC
MAGATZEM
VISITABLE

LES COL·LECCIONS I FONTS MATE- RIALS DEL MUSEU

La diversa naturalesa dels fons materials del Museu Alcoi (restes paleontològiques i paleoantropològiques; indústries lítiques, òssies, ceràmiques, metàl·liques; seccions de numismàtica, d'art, etc.), la cronologia variada de les col·leccions —que comprenen principalment des del paleolític mitjà fins a l'edat mitjana—, com també la seua procedència i origen (donació, excavació, prospecció, etc.) han convertit aquest Museu en un dels centres de depòsit amb major entitat de l'àmbit de les comarques centremeridionals valencianes.

La selecció de peces que s'inclou en l'apartat següent, dedicat al catàleg de materials, ens evita haver enumerar els jaciments millor representats i ens estalvia descriure les peces més referencials de la col·lecció.

L'exposició permanent permet mostrar una selecció molt reduïda d'objectes —un conjunt que no supera les 600 peces—, els quals es mostren a l'interior de vitrines i sobre algunes peanyes. A la vitrina sobre la galeria de la Sala I, d'accés restringit, s'agrupen per jaciments alguns dels materials que, a pesar de no formar part de l'exposició permanent, presenten un interès destacat.

La resta dels fons del Museu es conserva emmagatzemada a l'interior de caixes, seguint uns criteris d'ordenació que en permeten la localització topogràfica i el seguiment per al control de la seua conservació.

Les condicions mediambientals de l'edifici posen de manifest els problemes estructurals habituals als edificis històrics —sales amb grans finestrals i poc aïllades. L'observació i el registre durant diversos anys dels valors d'humitat relativa i temperatures, tant a les sales com al magatzem, mostren una gràfica determinada per oscil·lacions suaus, a causa de l'absència d'aparells calefactores/refrigeradors a les sales. Un poc més variables són els registres del magatzem, ubicat a l'última planta i sota la teulada de l'edifici; és per això que recentment s'hi ha instal·lat un equip d'aire condicionat.

La preservació dels materials metàl·lics (especialment el ferro i el bronze) davant la presència de percentatges elevats d'humitat relativa en l'aire, s'ha resolt mitjançant l'aïllament de determinades vitrines a què s'ha incorporat un volum suficient de cristalls de gel de sílice. L'experiència ha resultat altament positiva en el cas de la vitrina que exposa una *falcata* de ferro amb decoració damasquinada de fil de plata, procedent de la necròpolis de la Serreta, en què s'ha aconseguit reduir la presència de HR a valors entre els 17 i 22%.

Les instal·lacions del Museu inclouen un petit laboratori de restauració dotat amb les ferramentes i aparells bàsics que permeten realitzar tractaments de conservació de metalls, ceràmiques, etc. El personal que atén les labors de restauració i conservació va rebre classes pràctiques i un curs de formació impartit per la restauradora Carmen Prats Darder, gràcies a un conveni de col·laboració firmat entre l'Ajuntament d'Alcoi i el Laboratori de Restauració de la Universitat de Lleida.

La titularitat de les col·leccions i els fons del Museu es reparteix entre la Generalitat Valenciana i l'Ajuntament

d'Alcoi. Si a la primera institució correspon la propietat dels dipòsits que avui figuren al Museu d'Alcoi, fruit de recents excavacions arqueològiques, l'Ajuntament és el titular de la col·lecció de C. Visiedo —segons la voluntat testamentària del creador del Museu—, a més d'altres peces incorporades en els primers anys i algunes donacions. En 1983 el Ministeri de Cultura transferia a la Generalitat Valenciana les funcions i serveis en matèria d'arxius, biblioteques, museus, hemeroteques i la resta de centres de dipòsit cultural, que s'assignaven a la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència. Posteriorment, una Ordre de 6 de febrer de 1991 d'aquesta mateixa Conselleria regulava el reconeixement de museus i col·leccions museogràfiques permanents de la Comunitat Valenciana. En aquest sentit, la regidoria de Cultura de l'Ajuntament d'Alcoi i la direcció del Museu van reunir la documentació necessària per a sol·licitar el reconeixement com a Museu, la qual va ser informada favorablement i aprovada per la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència amb data 15 de febrer de 1994 (DOGV, núm. 2.221, de 07-03-1994).

LA CONSERVACIÓ DELS METALLS EXIGEIX UNS PROCEDIMENTS DE DESSECACIÓ DE L'INTERIOR DE LES VITRINES

FONS DOCUMENTALS

La naturalesa variada i el considerable volum dels fons documentals que conserva el Museu exigeixen constantment una atenció i un esforç amb vista a la seua ordenació, conservació i valoració. Manuscrits, diaris d'excavacions, plànols, fotografies, llibres, etc., principalment de C. Visedo, tenen un valor comparable a les mateixes peces arqueològiques. L'ordenació bàsica i la localització mitjançant fitxers, i més recentment amb un sistema informàtic, faciliten una accessibilitat més ràpida a la informació.

Una classificació temàtica dels fons documentals ens permet diferenciar-ne els continguts: 550 expedients amb informació sobre jaciments arqueològics de l'àmbit comarcal del Museu, que n'inclouen una fitxa descriptiva amb dades físiques, culturals, administratives, a més de plànols, dibuixos, fotografies, etc., que estan vinculats a l'arxiu de plànols originals i de cartografies.

Els fons fotogràfics inclouen una bona mostra de positius i clixés de vidre de la col·lecció de C. Visedo i E. Botella, amb imatges de peces arqueològiques i vistes que documenten excursions i excavacions realitzades entre 1915 i 1930. També es troben depositats els clixés i les fotografies dels treballs realitzats per M. Tarradell i el seu equip en diferents jaciments de la zona durant els anys seixanta i setanta. Des de 1976, data en què el Museu va adquirir una càmera fotogràfica, l'arxiu d'imatges ha crescut progressivament i en l'actualitat es disposa d'un fons que inclou unes 7.300 fotografies en blanc i negre, més de 8.000 fotografies en color i un total de 8.200 diapositives. També s'hi custodia una col·lecció amb més de 250 targetes postals antigues, amb imatges urbanes de la ciutat d'Alcoi.

L'arxiu administratiu pròpiament dit ens ha facilitat en gran manera indagar els orígens i la trajectòria de la institució. Ordenat en seccions temàtiques, conté documents sobre préstecs de peces per a exposicions, depòsits de fons, dades administratives i econòmiques, les memòries de

BIBLIOTECA DEL MUSEU

les activitats anuals i les estadístiques de les visites, com també un interessant arxiu de correspondència, de notícies publicades en diaris, etc.

La totalitat de peces que conserva el Museu s'inscriu en un llibre de registre que en l'actualitat incorpora més de 33.000 objectes i, a més a més, aquests es documenten en fitxes de cartolina que n'inclouen la descripció i una informació gràfica. Una part considerable del fitxer s'ha incorporat al sistema informàtic —*Sistema Valencià d'Inventaris*— facilitat per la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència (Reig-García: 1995).

La biblioteca del Museu ha experimentat un creixement notable des de 1992 gràcies a l'intercanvi de publicacions establert amb l'edició anual de la revista *Recerques del Museu d'Alcoi*. En l'actualitat disposa d'un total de 3.700 volums, entre llibres, títols de sèries monogràfiques i revistes. Entre els seus modestos fons s'inclouen exemplars molt valuosos i algunes sèries antigues completes procedents de la biblioteca de Camil Visedo.

EL MUSEU D'ALCOI, UN COMPROMÍS I UNA APOSTA PER AL FUTUR

En les pàgines anteriors hem pogut conèixer els antecedents i la trajectòria d'aquest Museu Municipal, la labor que s'hi ha realitzat, el contingut i la naturalesa de les seues col·leccions, etc., aspectes aquests que han convertit el nostre Museu en una institució pionera que avui ocupa un lloc destacat en el panorama de l'arqueologia valenciana. El camí recorregut fins avui ha estat una experiència enriquidora que ha contribuït decisivament a la conservació, la investigació i la difusió del patrimoni arqueològic d'Alcoi

i del seu entorn comarcal, i aquestes són raons suficients que obliguen a la consolidació de la política cultural mantinguda en aquests últims anys.

El nostre interès haurà de garantir la conservació dels fons arqueològics —de la cultura material, part essencial de la memòria històrica del nostre poble— perquè les generacions futures accedisquen a gaudir-ne culturalment. El nostre projecte necessàriament haurà de continuar interessant; la col·laboració del Museu amb els centres educatius, amb professors i alumnes, i també amb diferents col·lectius, ens representa a diari un exercici que fa que ens sentim útils si les nostres explicacions aconseguixen acréixer la sensibi-

litat i el respecte pel patrimoni arqueològic. El Museu d'Alcoi ha tingut sempre present entre les seues comeses el foment de la investigació, per la qual cosa ha iniciat o ha participat directament en determinats projectes, ha facilitat l'accés dels professionals a les col·leccions i ha col·laborat amb les universitats i els centres d'investigació.

Aquestes són algunes de les línies del que ha estat i pretén ser el nostre programa, un projecte obert i sempre en constant revisió, encara que ajustat als nostres recursos i a les nostres competències. Un projecte per a un futur que avui comença i per al qual tot esforç serà poc.

